

УДК 378.046.4:351.852.14::623.444.1

Тоїчкін Денис Віталійович

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
відділу спеціальних галузей історичної науки
та електронних інформаційних ресурсів,
Інститут історії України НАН України.
(Київ, Україна)
Denisvt68@gmail.com

Toichkin Denys

Candidate of historical sciences (PhD)
Institute of History of Ukraine,
National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР-ТРЕНІНГ “АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ЗБРОЇ” В НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ ІСТОРИЇ УКРАЇНИ

INTERNATIONAL WORKSHOP ‘ANALYTICAL METHODS OF STUDY OF HISTORICAL WEAPONS’ IN THE NATIONAL MUSEUM OF HISTORY OF UKRAINE

Анотація

Автор повідомлення доповідає про перший в Україні міжнародний семінар-тренінг, присвячений аналітичним методам дослідження історичної зброї, який відбувся 8 червня 2017 р. в Національному музеї історії України. На семінарі фахівці зі США та України розглянули комплекс теоретичних і практичних проблем, пов’язаних із матеріалознавчими дослідженнями стародавньої сталі.

Ключові слова: археометалургія, міжнародний семінар у Києві, історія зброї.

Summary

The present report provides a short description of a workshop entitled ‘Analytical methods of study of historical weapons’, held in Kyiv, Ukraine, in June 8th, 2017. The Ukrainian and US experts in the field of historical arms and armor and archaeometallurgy were invited to the conference and delivered their papers. The practical part included the metallographic studies of medieval swords.

Keywords: Archaeometallurgy, International workshop in Kyiv, History of Weapons.

8 червня 2017 р. в Національному музеї історії України (далі – НМІУ) відбувся міжнародний семінар-тренінг, присвячений аналітичним методам дослідження історичної зброї. Організаторами заходу виступили НМІУ та Інститут історії України НАН України. Подія відбулася у межах програми підвищення кваліфікації працівників музеїв “Експертиза культурних цінностей (предметів нумізматики, холодної та вогнепальної зброї)”, проведеної в Києві 6–10 червня 2017 р., і заснованої Національною академією керівних кадрів культури і мистецтв (за сприяння Міністерства культури України). Відтак, захід зібрав науковців із провідних музеїв України.

Основна частина семінару була присвячена археометалургії та металографічним дослідженням історичної холодної зброї. Наукова дисципліна “археометалургія” є сучасним крос-дисциплінарним напрямом на межі металознавства, історії та археології, досліджує давні металургійні артефакти та вивчає історію металургії. В Україні цей напрям розробляли тільки поодинокі дослідники, насамперед, археологи. Нині він залишається позбавленим системного розвитку, а металографічні (як власне й інші аналітичні) методи дослідження до сьогодні широко не впроваджені ані в музейній справі, ані в археології. Все це різко контрастує з сучасною світовою практикою дослідження історичних джерел. Тому зайве наголошувати на важливості семінару з такого предмету. Актуальність семінару визначена також і тим, що на нині у нашій країні є достатній науковий та технічний потенціал для організації та широкого впровадження таких досліджень.

Для якісного і всебічного знайомства учасників семінару з матеріалом, заняття пройшли у формі лекцій та практичних занять, присвячених дослідженням історичних джерел, представлених історичними зразками

холодної зброї.

Із метою проведення заходу на сучасному рівні, організатори запросили досвідченого дослідника історії металургії та історичних сталей, викладача, доктора філософії Анну Марі Феєрбах (Anna Marie Feuerbach) (Нью-Йорк, США). Вона представила дві доповіді, супроводжені детальною та яскравою відеопрезентацією. Перша лекція – “Металографічні дослідження історичної зброї” (“Metallographic Studies of Historical Arms”) була присвячена загальноісторичному обґрунтуванню та основним методологічним засадам такого спеціального дослідження, що перебуває на межі гуманітарної та природничої наукових сфер.

Друга лекція – “Вивчення мікроструктур історичної зброї” (“Металографічні дослідження історичної зброї”) мала прикладний характер: дослідниця демонструвала та пояснювала особливості різних мікроструктур сталей, що утворилися в процесі термообробки клинків та інших частин історичної зброї, виготовлених із чорних металів.

На семінарі виступили також українські фахівці з історії давньої зброї. Фахівець з історії холодної зброї, канд. іст. наук Денис Тоїчкін (Київ, Інститут історії України НАНУ) розповів присутнім про методи дослідження історичної зброї як речового джерела. Були також розглянуті методи неруйнівного матеріалознавчого аналізу за допомогою сучасних компактних приладів; продемонстровано, як у польових умовах дослідити сплави чорних та кольорових металів, мінерали.

Група дослідників зі Львова – Мар’яна Верхотурова, Сергій Швачко (НУ “Львівська політехніка”), Тарас Рак (Львівський історичний музей) представили доповідь “Металографічне дослідження двох гармат XV–XVI ст. із колекції Львівського історичного музею”, під час якої ознайомили слухачів із результатами своєї роботи, в якій методи історико-зброєзнавчого аналізу доповнили матеріалознавчим.

Практична частина семінару, що відбулася під керівництвом доктора Анни Феєрбах, була присвячена виготовленню металографічних шліфів на клинках середньовічної історичної зброї з фондів НМІУ.

Семінар мав велике навчально-методичне значення: вперше в Україні був проведений подібний захід, причому за участі знаного фахівця світового рівня. На семінарі розпочато матеріалознавче дослідження двох відомих зразків середньовічних мечів, які в науковій історіографії прийнято пов’язувати з ремісничими майстернями Київської Русі.

За матеріалами семінару заплановано видати брошуру.

Перелік ілюстрацій:

Рис. 1. Доктор Анна Марі Феєрбах (Нью-Йорк, США) та кандидат історичних наук Денис Тоїчкін (Київ, Україна) проводять практичну частину семінару.

Рис. 2. Доповідають Мар’яна Верхотурова (НУ “Львівська політехніка”, Львів, Україна), Тарас Рак (Львівський історичний музей, Львів, Україна).

Рис. 3. Практична частина семінару: Сергій Швачко (НУ “Львівська політехніка”, Львів, Україна).

Рис.1

Рис. 2

Рис.3